

81 års ålder. Målningarna finns numera på Nordiska museet, Hallands konstmuseum i Halmstad, Kulturen i Lund, Göteborgs stadsmuseum, Smålands museum i Växjö, Bonadsmuseet i Unnaryd m.fl. museer. Boken som är utgiven på Nordiska museets förlag är rikt illustrerad med vackra färgbilder.

Anders Eriksson skiljer sig i flera avseenden från andra bonadsmålare. Han höll således hela tiden fast vid att måla på väv medan många andra målare redan omkring 1800 övergick till papper. Han komprimerade en del av sina motiv genom vad som kallas överskärningar, när olika figurer trängs samman. Han kunde avbilda både exteriör och interiör på samma målning. Rädslan för tomrum, horror vacui, delar han med andra målare. Den tog sig uttryck i en rik förekomst av blomsterornament, som ger målningarna en glad och ljus karaktär. De förlagor som kan spåras utgörs av kistebrev och den s.k. Figurbibeln, vilken utgavs i tre upplagor under 1700-talet.

I likhet med andra bonadsmålare dominerar de bibliska motiven hos Anders Eriksson. Flera motiv kan kombineras på samma målning. Det vanligaste motivet avser Jesu födelse, vilket är naturligt med tanke på att målningarna hängdes upp under jultiden. Anders Eriksson har också målat flera profana motiv, vilka visar på hans förtrogenhet med den samtida bondevärlden. Det gäller inte minst mat och dryck med inslag av alkoholhaltiga drycker och spelmän och dans.

Genom Bringéus skrift kommer läsaren en framträdande målare nära in på livet, vilket tidigare inte varit möjligt på detta sätt. Bakom den materiella kulturens uttrycksformer finns individer. Det närmaste man kan jämföra med är Elisabeth Berglins etnologiska avhandling (2000), med Bringéus som handledare, om den mycket framstående bonadsmålaren Johannes Nilsson i Breared i Halland. Själv har jag djupstuderat den bohuslänske folklivsmålaren Carl Gustaf Bernhardson (1915–1998) och finner i detta sammanhang Bringéus nya skrift väl är värd att rekommendera för alla som är folkkonstintresserade.

Anders Gustavsson, Oslo/Henån

Henrik Ranby: *Henriks byggnadsvård. Kulturarvsarbete mellan teori och praktik*. Göteborgs universitet 2014. 155 s. ISBN 978-91-9814-060-6.

Stadsantikvarien i Höganäs Henrik Ranby har skrivit en ovanlig bok. *Henriks byggnadsvård* är en delvis självutlämnande bok med formen av en professionell självbiografi och kretsar kring författarens erfarenheter av att utbilda sig till och arbeta som bebyggelseantikvarie. Han framstår som en energisk och ambitiös person som inte bara är stadsantikvarie utan också har doktorerat i konstvetenskap och med ett allmänt folkbildande intresse.

Men Henriks *byggnadsvård*? Njaa, i just det avseendet bygger berättelsen på tämligen all dagliga aktiviteter. Intressantare är istället hans erfarenheter från tjänsten som stadsantikvarie i Höganäs. Hur kan kulturmiljövård bedrivas från kommunal horisont?

Kritiken mot rivningarna i Helsingborg är uttalad och berättigad. Men hur står det till i Höganäs? I denna del av världen som Ranby känner bäst blir kritiken mer vag. Och det är inte så konstigt. Men ett större mått av självkritisk distans hade höjt värdet på skildringen.

Kulturmiljövården – inte bara Henrik Ranbys – är motsägelsefull. Den slits mellan å ena sidan strävan att hävda det redan hävdade och är inte sällan njugg eller t.o.m. kritisk till försök att öppna kulturarvsbegreppet för nya företeelser och illa representerade sociala grupper. Å andra sidan måste den följa med sin tid, förnya sig och vara relevant.

Motsägelsefullt är det också att q-märkning blir, som Ranby skriver, ”en del i en process som både leder till högt fastighetsvärde och garanti att idyllen runt omkring kommer att bestå”. Det brukar betraktas som ett väsentligt steg i en gentrifieringsprocess. Höjningen av fastighetsvärdena orsakar social förändring. Bättre bemedlade människor flyttar in och höjer fastighetspriserna ytterligare. Husen står kvar och vårdas, men människorna som bodde i dem har flyttat.

Inte minst Höganäs har under de senaste tre decennierna varit föremål för en kraftig gentrifieringsprocess, en period som alltså i hög grad sammanfaller med stadsantikvariens verksamhet. Ranby pekar på denna process men sätter inte på allvar den i samband med kulturmiljövårdens insatser.

Något säger mig att denna kulturmiljövårdens

motsägelsefullhet skapar energi åt en annars ganska tam verksamhet. Det vill säga, i Sverige är det tamt och energifattigt. I stora delar av Europa är det en annan sak. Här har kulturarv och historia dragits in i våldsamma konflikter som handlar om etnicitet och nationella gränsdragningar.

Men Henrik Ranby väjer glädjande nog inte för det politiska. Han kopplar gärna kulturmiljövården – eller bristen på den – till inte bara kulturpolitik utan också mer allmän politik. Socialdemokrati ställs mot nyliberalism. Vad som är att föredra är osäkert.

Ranby förhåller sig kritisk till den förras saneringspolitik och den senares motstånd till allmänintresset. Han återkommer dessutom till kommersialism, fulhet, okunnighet och konsumism som väsentliga hot mot kulturmiljöer.

Frågan är vad man kan lära sig från sådana ställningstaganden. Som en personlig hållning duger de säkert som både drivkraft och kompass. Men som generella ledstänger för kulturmiljövård i teori och praktik är det mer tveksamt.

Lars-Eric Jönsson, Lund